

Kulturní statek a jeho hodnota Význam a vývoj památkové péče

Ochrana a regenerace kulturních hodnot v území

Kulturní dědictví

▶ Definice

- ▶ Souhrn jedinečných hodnot hmotné a nehmotné povahy vzniklých historickým vývojem civilizačního procesu v podmínkách konkrétního společenského i environmentálního prostředí.
- ▶ Komplex hmotných a nehmotných prvků vzniklých postupným vývojem osídlení, tradic plynoucích z charakteru místa a na místo navázaných.

Kulturní památky

- ▶ Zákon 20/1987 Sb. o státní památkové péči
- ▶ nemovitě a movité věci, popřípadě jejich soubory:
 - ▶ a) které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické,
 - ▶
 - ▶ b) které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem

Kulturnost

- ▶ **Kulturnost společnosti**

- ▶ Úměrná míře citlivosti využívání potenciálu prostředí
- ▶ Aniž by docházelo ke znehodnocování jeho podstaty
- ▶ Přeměna něčeho na dobro

Subjektivní hodnota

- ▶ *„Subjective value is defined as the importance which a good or a complex of goods has for the welfare of a person.“*

E. Böhm-

Bawerk

- ▶ *„Value is thus nothing inherent in goods, no property of them, nor an independent thing existing by itself. It is a judgement economizing men make about the importance of the goods at their disposal for the maintenance of their lives and well-being. Hence value does not exist outside the consciousness of men“*

Carl Menger

Památka a kulturní dědictví

▶ Památky záměrné

- ▶ vytvořeno s cílem zachovat ve vědomí dalších generací jednotlivé skutky či osudy

▶ Památky nezáměrné

- ▶ vznikaly za účelem uspokojení praktických potřeb jedné či několika málo generací

▶ Památka - subjektivní úsudek nás a naší doby

Ekonomie kultury

- ▶ Kultura součástí veřejného sektoru
- ▶ Efektivnost veřejných prostředků v kulturním odvětví?
- ▶ Veřejné výdaje, je legitimní pro uchování kulturních hodnot?
- ▶ Kulturní statky jsou vlastně veřejné statky. Vyvíjí pozitivní externality.

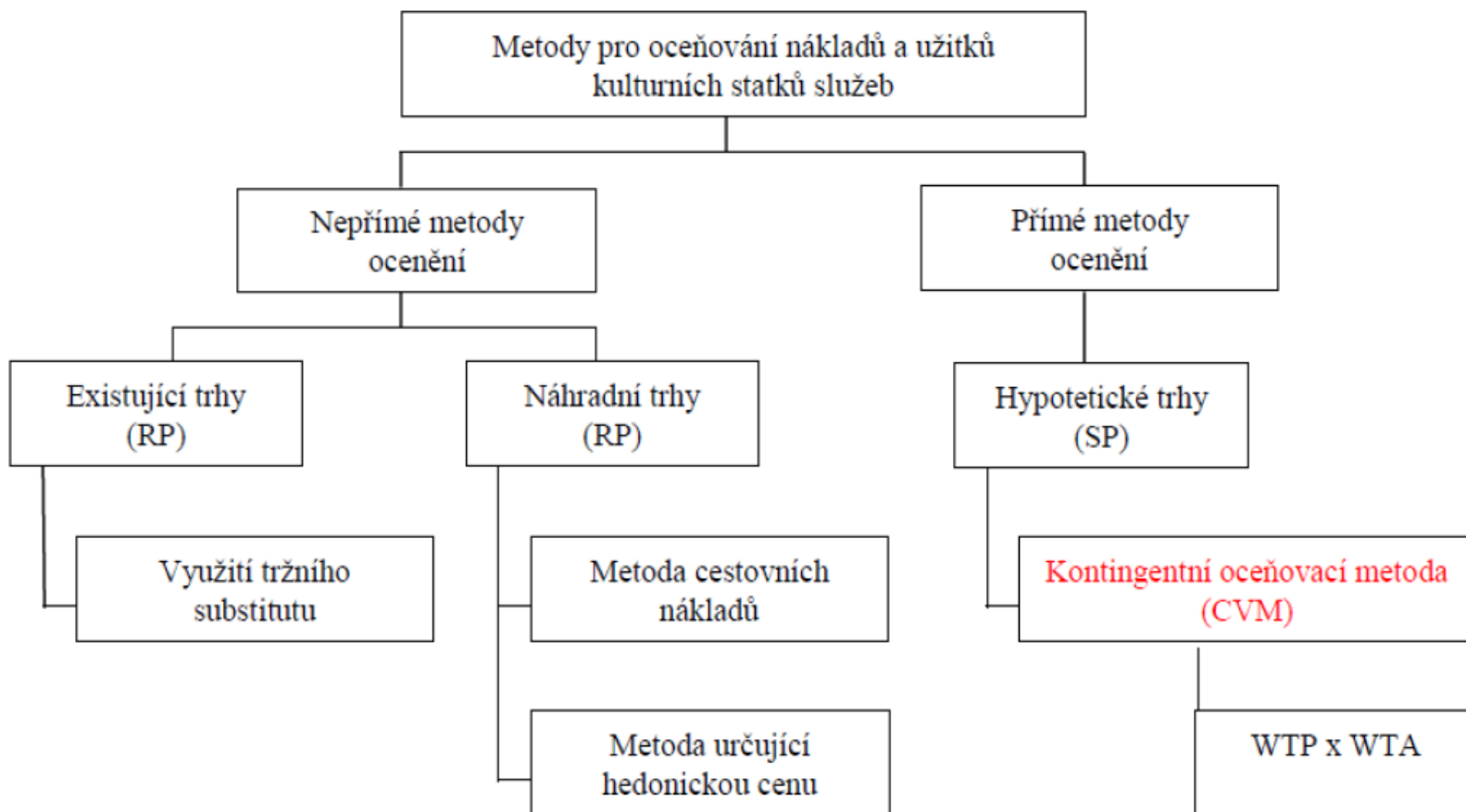

Teorie hodnoty netržních statků

▶ Pohledy

- ▶ užší výnosově-nákladový přístup
 - ▶ výnosy a náklady spojené se spotřebou zboží a služeb mohou být brány v úvahu
 - ▶ kolik stojí náhrada jednotlivých služeb?
 - ▶ Kolik služba vynáší?
- ▶ přístup kontingentního hodnocení
 - ▶ zájmy všech jedinců společnosti zakomponovány do procesu společenského rozhodování (Kopp, Aldred)
 - ▶ Informace z hypotetických trhů
 - ▶ Respondenti se podněcují, aby zveřejnili svoje preference
 - ▶ Ochota platit, ochota přijímat kompenzace (WTA, WTP)

Počátky památkové péče

- ▶ Moderní kult památek – jeho podstata a vývoj
 - ▶ 1903
 - ▶ Alois Riegl (zakladatel historie umění jako samostatné vědecké disciplíny. Byl jedním z nejvlivnějších odborníků na formální analýzu uměleckých děl.)
 - ▶ -> návrh rakouského památkového zákona

- ▶ Max Dvořák
 - ▶ 1916
 - ▶ Katechismus památkové péče
 - ▶ Vídeň 1916

Hodnota kulturních památek

▶ **Ekonomie**

- ▶ rakouská škola ekonomického myšlení

- ▶ užitná hodnota - přímé uspokojení

(naší potřeby prostřednictvím daného statku)

- ▶ směnná hodnota - nepřímé uspokojení

▶ **Dějiny umění a památková péče**

- ▶ vídeňská škola dějin umění (Alois Riegl)

- ▶ subjektivně-užitečnostní přístup

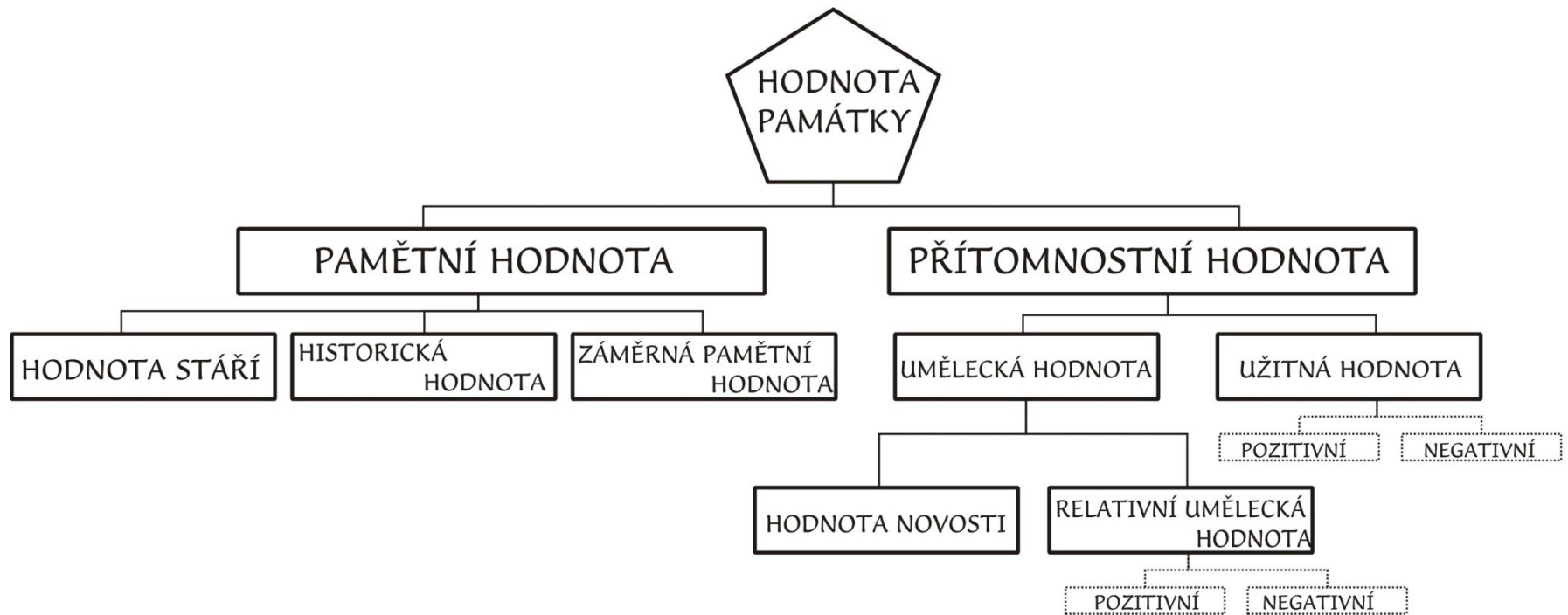

Památka historická vs. umělecká

- ▶ každá umělecká památka je zároveň historická a každá historická památka je zároveň umělecká (Riegl, Moderní kult památek)
- ▶ uměleckohistorická hodnota
- ▶ čistě umělecká hodnota
 - ▶ nezávislá na historickém vývoji
 - ▶ subjektivní (do 19. století platila teze, že existuje umělecký kánon, jeden absolutně platný objektivní umělecký ideál)

Schéma celkové hodnoty statku kulturního dědictví dle A. Riegla

Rozdělte objekty podle jejich převažující hodnoty

Rieglova hodnota památky

▶ pamětní hodnota

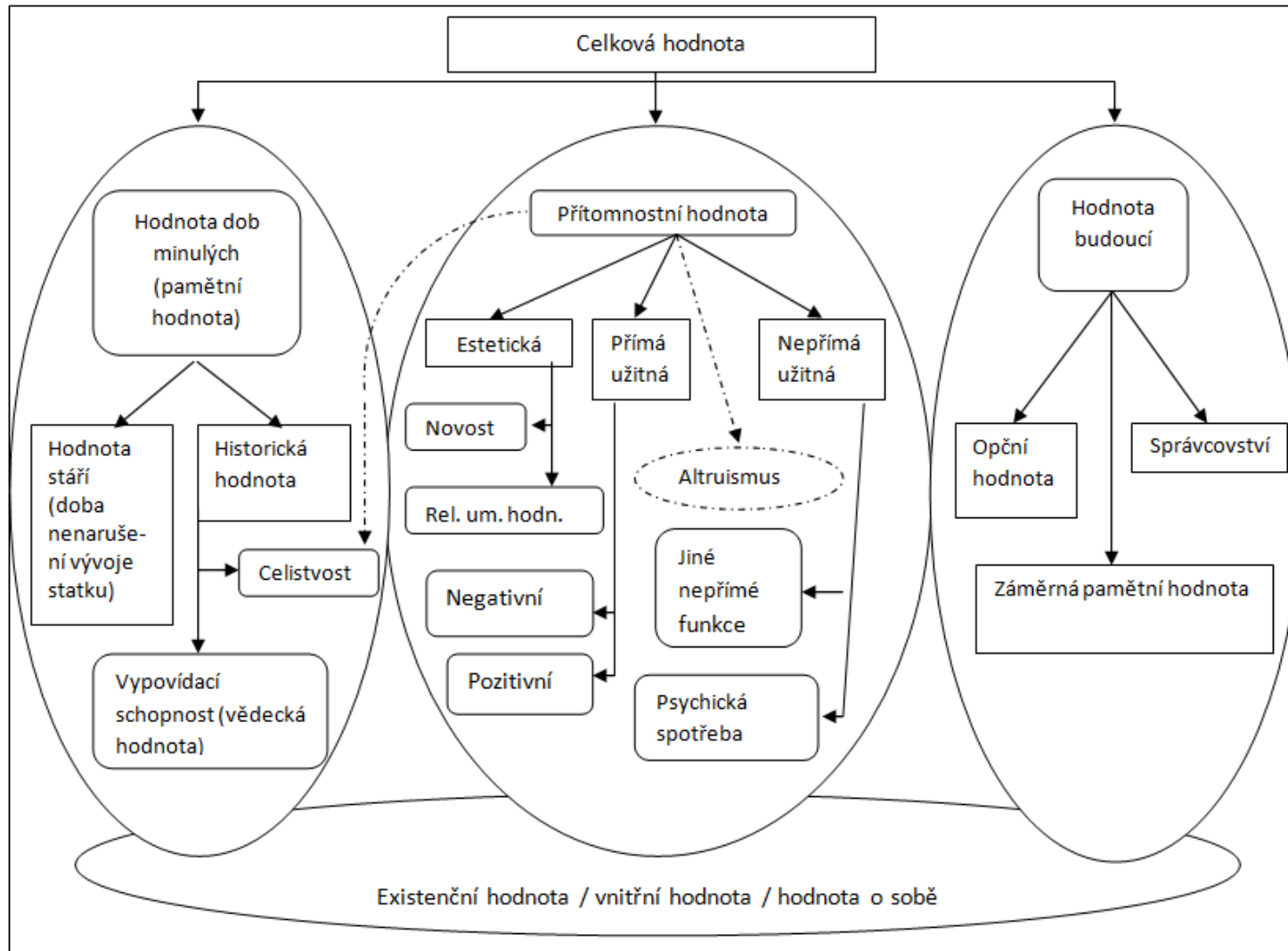
- ▶ hodnota stáří – nesoučasnost, stáří památky
- ▶ hodnota historická - celistvost
 - ▶ údaje, které nám památka o době svého vzniku sděluje
- ▶ záměrná pamětní hodnota (pomníky, pamětní desky, místa)

▶ přítomnostní hodnota

- ▶ vychází z potřeb přítomnosti (uspokojuje i potřeby současného člověka)
 - ▶ smyslové potřeby – užitná hodnota, dodnes se např. budova využívá
 - ▶ duchovní potřeby – umělecká hodnota
 - hodnota novosti (hodnotné, protože je něco nového)
 - relativní umělecká hodnota (v době vzniku naráželo na odpor, dnes má hodnotu)

Koncepce hodnoty zohledňující hledisko času

Zapojení jednotlivců do památkové péče

- ▶ jednatel v rámci tržního mechanismu
- ▶ kolektivní akce lidí bez nároku na odměnu
- ▶ organizace památkové péče

- ▶ pozorovatel
- ▶ vlastník

Předpoklady efektivní ochrany památky

- ▶ Vlastník ochranu zajišťovat

- ▶ může

- ▶ hospodářské hledisko – tržní mechanismus

a

- ▶ chce

- ▶ motivační hledisko – netržní a nestátní instituce

nebo

- ▶ musí

- ▶ právní hledisko – legislativní rámec

Vlastnictví

▶ Typy

- ▶ Soukromé
- ▶ Veřejné
 - ▶ Státní
 - ▶ Samosprávné
- ▶ Společenské

▶ Stupně

- ▶ Usus
 - ▶ právo užívat danou věc
- ▶ Usus fructus
 - ▶ právo užívat danou věc i užívat plody, které přináší
- ▶ Abusus
 - ▶ vlastník může věc prodat, darovat, opustit či zničit

Motivace

- ▶ *Žádný příkaz, žádný zákon, žádný trest a byť nejlépe a nejostřeji byl k veřejnosti pronesen, nepomůže ochrániti ani stébla trávy v pažitě, není-li především v lidech samých oněch citů, jež působí, že člověk v úctě zastaví svou hrabivost a své osobní zájmy u pomníků minulosti.“*

Josef Švehla, Ochrana památek, 1924

Mikroekonomická ohrožení památek

- ▶ nedostatečná poptávka po tomto druhu bydlení
 - ▶ chátrání nebo využívání nevhodným způsobem
- ▶ vlastník nepocituje užitek a nechce platit zvýšené náklady na památkově vhodné opravy
 - ▶ nechává dům chátrat či jej opravuje zcela nevhodným způsobem
 - ▶ preferuje vlastní potřeby a provádí nevratné změny, které kulturně-historickou hodnotu snižují či zcela ničí
- ▶ majitel preferuje novostavbu, která lépe vyhovuje jeho potřebám
 - ▶ rozhodne se pro demolici staré budovy

Vnímání kulturních hodnot

- ▶ Turista
- ▶ Zdánlivě nezúčastněný divák
- ▶ Odborník
- ▶ Památkář

www.bit.ly/nid8902

Dekuji za pozornost
z.silhan@mail.muni.cz

